

FØRSTEINTRYKKET ER VIKTIG.
ANDREINTRYKKET ER RIKTIG!

Funksjonshemmedes
Fellesorganisasjon

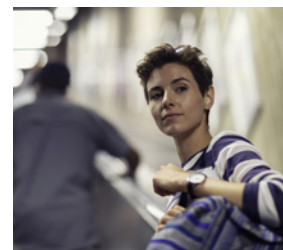
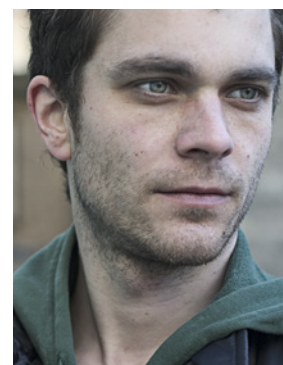
EKTE MANGFOLD ELLER MANGFOLD MED SKYLAPPER?

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon Rogaland ønsker å øke bevisstheten rundt ulike situasjoner våre medlemmer kan havne i. Vi ønsker et samfunn med ekte mangfold og ikke med skylapper.

Du har helt sikkert sett berusede mennesker. Du har ganske sikkert også møtt mennesker med sykdommer. Ved første øyekast kan det være vanskelig å skille mellom en som er beruset og en som har en diagnose. Likevel, kan det bety mye å se forskjellen.

Derfor må du ikke nøye deg med førsteinntrykket. Du må ta deg tid til å danne deg et andreinntrykk, for det er det som er riktig.

I Norge roser vi oss av å være et åpent og tolerant samfunn. Alle skal få delta, alle skal få være med. Det er idealet, men ikke virkeligheten. Mennesker med diagnoser møter begrensinger og motstand hver dag. Begrensninger i sykdommen, motstand i omgivelsene. Her kan du gjøre en forskjell gjennom å spørre og lytte, rett og slett være åpen og tolerant. Slik kan vi få et ekte mangfold, ikke et mangfold med skylapper.

FFO er Norges største paraplyorganisasjon for organisasjoner av funksjonshemmede og kronisk syke. Vårt overordnede mål er samfunnsmessig likestilling og deltakelse for funksjonshemmede – å gjøre hverdagen til funksjonshemmede og kronisk syke bedre.

Vi har tilsammen 350.000 medlemmer, og vi kan love deg én ting: Samtlige av disse har lyst å bli behandlet rettferdig og benytte utelivstilbudet på lik linje med alle andre. Det kan du hjelpe med.

«Andreinntrykket er riktig» er et initiativ fra FFO Rogaland.

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

AMBULANSESJÅFØREN SOM STRØK TIL EKSAMEN

Hanne Dyngen Vårdal skulle feire eksamen. Da ambulanse måtte tilkalles etter Hanne fikk et alvorlig epilepsianfall, gjorde helsepersonell det meste feil.

- Vi var en fin gjeng som satt på studenthybelen og feiret eksamen ut i de sene nattetimer. Jeg holdt meg langt unna alkohol, men fikk likevel et anfall ute på natten. De jeg var sammen med hadde fått instruksjon om hva de skulle gjøre i slike situasjoner: vente i fem minutt og gi medisin. Dette gjorde de som de hadde gjort så mange ganger før, men denne gangen våknet jeg ikke som jeg pleide. Anfallet fortsatte, forteller Hanne.

Vennene til Hanne ringte derfor etter ambulanse og fortalte om epilepsianfallet. Da helsepersonell kom, fikk vennegjengen

streng beskjed av sjåføren om å forlate rommet. De gjorde som de fikk ordre om, og var overbevist om at Hanne var i trygge hender. Hanne, som i dag erindrer bruddstykker av den skremmende opplevelsen, forteller om noe helt annet: - Jeg fikk med meg denne mannen var sint - jeg merker sinnsstemninger når jeg er i anfall. Etter de andre gikk tok han tak i meg, holdt begge hendene mine fast og sa: «Hvis du ikke setter deg ned og holder kjeft, så skal jeg finne andre måter å få deg med på!» I ettertid har fått vite at han trodde jeg var ruset. Så vidt jeg vet så må vel en ambulansesjåfør gå gjennom en lege hvis han mente å kontakte politiet på grunn av rus, sier Hanne.

Enda mer urovekkende var det at ambulansesjåføren forlot Hanne alene igjen på rommet.

- Jeg ble liggende, uten at de andre i bygget ble varslet og bedt om å passe på meg. Døren ble stående åpen, så jeg aner ikke hvem som eventuelt gikk

forbi og så meg ligge der, fremdeles i anfall, sier Hanne stille.

Da Hanne våknet morgenen dagen etter, er det første hun husker en mann som holdt henne fast. Urolig og skjelven oppsøker Hanne andre beboere i studenthjemmet for å forhøre seg om at det hun husker er riktig.

- Jeg får bekreftet at de blir jaget vekk for han skulle snakke litt med meg. Dette er ikke noe jeg kan la gå forbi i stillhet, så jeg melder det inn. Det er da jeg får jeg vite at mannen ikke trodde på at jeg hadde et epilepsianfall. Han mente derimot at jeg var ruset, og at vennene mine løy for å dekke meg, sier Hanne, som bestod eksamen de skulle feire. Om ambulansesjåføren besto sin eksamen denne natten, det er vel heller tvilsomt.

«HVIS DU IKKE
SETTER DEG NED
OG HOLDER KJEFT
NÅ SKAL JEG FINNE
ANDRE MÅTER OG FÅ
DEG MED PÅ»

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

VÅG Å LYTTE, VÅG Å SKIFTE MENING.

Eli Lund Wells har levd med Parkinsons sykdom i over 14 år. Det har medført kommentarer og blick hun har lært seg å leve med, men gjerne skulle vært foruten.

– Vi var på restaurant for en stund siden og satt ved et koselig bord innerst i lokalet. Da var det naturlig nok en del andre spisegjester som måtte passeres på vei ut. Parkinson rammer balansen og gjør at man snubler. Det kan lett forveksles med beruselse, så det overrasket ikke at det kom en kommentar: «Se på hun der. Det er en som har fått for mye!» Slike kommentarer brenner seg fast, men det er dessverre slik det er. Folk misforstår, sier Eli.

Parkinson til tross, Eli har valgt å stå i det og setter fremdeles stor pris på en bytur med venninnegjengen.

– Jeg besøker stort sett de samme stedene. Plasser der jeg vet det går an å snakke med de som jobber der og fortelle hva Parkinson medfører hvis noe skulle skje. Det er ikke så kjekt å vise frem dokumentasjon på sykdommen i offentligheten for å bli trodd på, det burde heller ikke være nødvendig for en voksen dame som meg, sier Eli, som har forståelse for at ansatte ved utesteder har et ansvar for å ha kontroll på sine gjester, men etterlyser bedre dømmekraft.

– Jeg har flere ganger opplevd å ikke bli hørt og nektet adgang. Mye kan nok løses med mer informasjon og at vakter og alle

andre faktisk lytter – ikke forhåndsdommer. Når jeg bruker lang tid med betalingskortet så skyldes det Parkinson, ikke at jeg har fått et glass for mye, sier Eli.

Eli har selv opplevd å se andre med Parkinson bli feiltolket og har sett seg nødt til å gripe inn.

«HUN HADDE IKKE DRUKKET ALKOHOL»

– Vi hadde en hendelse da vi sto i en innsjekkingskø på flyplassen for ikke så lenge siden. En mann kom gående, og han klarte ikke å stoppe og braste rett inn i de som stå i kø. Kommentarene kom umiddelbart: «Typisk nordmenn på sydenferie. Har nok drukket alt for mye!» Jeg kjente igjen symptomene, for når man har Parkinson tar det av og til litt tid før man klarer å stoppe bevegelsene. Da jeg forklarte de andre i køen hvorfor mannen gjorde som han gjorde, og at jeg selv har samme sykdom, fikk jeg følelsen av at det var en vekker for de som stod rundt. Kanskje de tenker seg om en gang til neste gang de ser noen de tror er beruset, sier Eli.

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINTRYKKET ER RIKTIG

«TROR DU
SKAL TA
DEG EN LITEN
RUNDE FØR
DU KOMMER
TILBAKE»

UTSATT FOR SKYLAPPER I FARGE GATA

Oliver Hovland, 19 år.
Cerebral Parese

Fargegaten i Stavanger er et fint sted. En gate som for få år siden var preget av forfall, brune barer og bakevjestatus, er nå et populært sted med fint mangfold av mennesker og uteplasser. Likevel, der det er mangfold, kan det også finnes skylapper. Dette fikk Oliver Hovland oppleve en kveld han var ute med venner.

- Vi hadde det helt topp, med god prat og et glass vin på bordet. Det var mye folk der inne, en smule trangt og god stemning. Det var varmt i lokalet så jeg bestemte meg for å ta en liten luftetur. Da jeg skulle tilbake til vennene mine, sviktet balansen litt og jeg gikk ustøtt. Det så dørvakten, som stoppet meg, forteller Oliver. Foran alle de feststemte menneskene som var i Fargegaten denne kvelden fikk 19-åringen beskjed om at han ikke fikk slippe inn igjen.

- Dørvakten sa «stopp» og ba meg om å ta en runde og heller komme tilbake senere. Jeg svarte som sant var, at jeg kun hadde hatt et glass vin. Det hjalp ikke, vakten trodde meg tydeligvis ikke. Det var selvsagt flaut å bli stoppet i døren, men

også fortvilende å ikke bli trodd, sier Oliver, som resignerte.

Heldigvis, Oliver har snakket mye med sine foreldre om at slike episoder kan inntreffe. Etter en liten tenkepause bestemte Oliver seg for å ikke la urett gå for nåde.

- Jeg snudde, gikk bort til vakten og spurte om han hadde hørt om Cerebral Parese. Etter hvert tok jeg tok frem mobilen, viste ham en nettside der det står om CP og sa på nytt at jeg ikke var full. Jeg ville ikke gi meg på dette, sier Oliver, og fortsetter:

- Heldigvis fikk en av kompisene mine med seg at jeg diskuterte med dørvakten. Da vennen min også forklarte situasjonen ble dørvakten synlig irritert på oss begge, men denne gangen var det han som resignerte. «Ja vel, gå inn da», var den korte meldingen vi fikk. En unnskyldning hadde kanskje vært på sin plass, men jeg hadde kjempet nok kamper denne kvelden og lot det ligge. Uten kompisene hadde jeg kanskje ikke kommet inn igjen, det er godt med gode venner, smiler Oliver.

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

YDMYKET PÅ BYEN

Siri Katrine Malde er en sprek, flott og modig dame. Hun har MS, noe som i perioder fører til at det er svært vanskelig å være sosial. En kveld bestemte hun seg likevel for å overvinne problemene, og sammen med sin mann Tore avtalte de å møte noen venner en fin lørdag formiddag på Garman i Stavanger.

- Vi tok sats og tok bussen til byen. Det var ganske mange ombord, noe som gjorde at jeg med en gang følte litt uro i kroppen. Det hadde vært bedre med taxi, tenkte jeg, men jeg ville ikke avlyse enda en gang. Jeg bestemte meg for å stå løpet ut og være litt sosial, innleder Siri.

- Vi møtte vennene våre som avtalt. Tore kjøpte et glass øl til

oss. Praten gikk. Etter en stund bestemte jeg meg for at jeg skulle ta turen til bardisken og bestille et glass til. Tror du jeg fikk det? Nei. En vakt kom og sa at jeg hadde fått nok. Jeg tok frem MS-kortet mitt, men det viftet han bare vekk og ba meg gå tilbake til bordet, sier Siri, som har jobbet som kokk i restaurantbransjen i over 20 år og har sett nok til å sette egne grenser for alkohol.

- Jeg har sterk fatigue og da kan både balanse og tale gå i stå. Så ja, jeg kan både se og høres full ut, men det hadde aldri hendt før at noen ikke respekterte MS-kortet. Du kan trygt si at det gode humøret var som blåst bort da jeg satte meg med vennene mine.

Tilbake ved bordet mente Tore at dette ikke var greit. Han hentet derfor en øl til sin kone.

- Den ble stående, for vekten var raskt på pletten og sa at jeg var nektet mer servering. Tore ba meg vise MS-kortet, men det ble møtt med en latter som gjorde alle rundt bordet oppgitt.

Stemningen ble faktisk litt amper, og da valgte vekten å kontakte politiet som gikk patrulje utenfor, forteller Siri.

Heller ikke politiet trodde på MS-kortet og forklaringen til Siri, hennes mann og hennes venner.

- Til og med politiet, sier Siri, fremdeles oppgitt.

- De to politimennene ba oss om å gå. Utestedet hadde rett til å nekte meg servering, sa de. Da ga vi opp. Triste og forbannet reiste vi hjem. Det å bli nektet og ikke engang trodd på når en viser MS-kortet, føles forferdelig urettferdig og er direkte ydmykende. Den byturen var en opplevelse jeg ikke unner noen, avslutter Siri.

«DET VAR DEN
BYTUREN, YDMYKET
OG FORBANNA
REISTE VI HJEM»

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

– Å BLI KASTET UT ER FORFERDELIG NEDVERDIGENDE

Haldis Marie Hillersøy Misund er tøffere enn de fleste. Likevel, den nedverdige opplevelsen det var å bli lempet ut av en pub i 2014 sitter fremdeles i kroppen.

– Det tok tre år før jeg våget å besøke et utested igjen. Når jeg snakker om det nå, så er det fremdeles opprørende, sier Haldis. Hun lever med Dystoni, en kronisk nevrologisk sykdom som blant annet gir ufrivillige muskelsammentreknin-ger og at kroppen inntar det hun selv kaller «rare» stillinger. For Haldis innebærer Dystoni ustø gange samt at hodet rister og er bøyd frem mot venstre. Vi lar Haldis fortelle om den traumatiske hendelsen i 2014:

– Å møte venner er noe av det som holder motet oppe i en utfordrende hverdag, så jeg hadde gledet meg til å treffe noen kolleger på pub. Jeg gikk for å kjøpe en øl, men idet samme kom en rasende vakt. Han tok meg i nakken og jeg ble bokstavelig talt lempet inn på et lite

bakrom, helt uten mulighet til å si noe. Der fikk jeg jeg høylytt beskjed om å sitte på en stol og ikke gå ut i baren igjen. Da jeg forsøkte å be om å få sitte med kollegaene mine, ble han bare mer rasende, kjefte og forlot meg alene, forteller Haldis. Etter en liten stund kom vekten tilbake og grep Haldis igjen.

– Hvorfor satt jeg her fremdeles, spurte han. Jeg skulle komme meg ut, her hadde jeg ingenting å gjøre. Deretter ble jeg rett og slett kastet ut på gaten, helt uten mulighet til å forklare om sykdommen.

Det vekten nok ikke hadde regnet med, var at Haldis er en dame med ben i nesen. Hun tok kontakt med sjefen på utestedet, men heller ikke han var interessert i å lytte. Da var

«DET TOK TRE ÅR
FØR JEG VÅGET
Å BESØKE ET
UTESTED IGJEN»

neste steg å kontakte mediene.

– Mitt mål var ikke å henge ut vekten eller sjefen hans, men å spre informasjon om Dystoni og bruke hendelsen som et eksempel på følgene av uvitenhet og forhåndsdømming. Journalisten var enig, og samme kveld som avisen gikk i trykken fikk jeg en telefon fra han som drev utestedet. Vekten hadde fått sparken og beskjed om å aldri vise seg der mer. Igjen, det var ikke mitt mål, men sannsynligvis en naturlig følge av avisoppslaget, forteller Haldis.

– Byturen i 2014 var mitt livs mest nedverdige opplevelse. Poenget er at det kunne vært unngått hvis vekten kunne spandert noen sekunder på å snakke med meg. Jeg hadde til og med dokumentasjon på sykdommen. Det tok tre år og masse energi for å riste av meg hendelsen, men jeg har hvert fall delvis klart det. En bytur med gode venner er igjen noe å se frem til, og jeg håper både sjefen og ansatte er mer oppmerksomme nå enn i 2014, sier Haldis.

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

«JEG GIKK UT
TIL EN BENK OG
DER FORSVANT
JEG INN I KOMA»

NEKTET SERVERING – HAVNET I KOMA

Kjell Ove Norheim har diabetes type 1 og erfaring fra utebransjen. Han oppfordrer serveringspersonell og vakter til å bruke et ekstra minutt for å skille mellom beruselse og sykdom. – Snakk med den det gjelder – og med vennene, sier Kjell Ove.

– Det kan være svært vanskelig å se forskjell på symptomene for beruselse og sykdom ved første øyekast. Hvis den det gjelder ikke er i stand til å forklare seg, så er mitt råd å snakke med de andre som er sammen med personen det gjelder. Sjekk med vennene om han eller hun faktisk er beruset, eller om det kan være noe annet, oppfordrer Kjell Ove.

Selv har han opplevd at en skitur endte med serveringsnekt, koma og ambulansetur.

– Vi var en kompisgjeng på tur i Sverige. Etter en lang dag i bakken var jeg godt sliten og hadde lavt blodsukker. Da jeg bestilte en pizza og en halvliter, fikk jeg raskt beskjed om at jeg kanskje kunne få pizza, men ikke øl. Jeg var full, mente de og sa jeg måtte vente utenfor. Sliten som jeg var, orket jeg verken å forklare eller å protestere. Jeg gikk ut til en benk og der forsvant jeg inn i koma, sier Kjell Ove.

Heldigvis tok det ikke lang tid før en i gjengen la merke til at Kjell Ove hadde sklidd ned fra benken. Deretter startet kaoset.

– Kompisene mine visste at jeg ikke var full, så de forstod alvorret. Jeg husker jo ingenting, men det ble visstnok litt av et oppstyr. Jeg har blitt fortalt at en kompis sprang inn til nærmeste butikk og kjøpte honning som han smurte leppene mine med. En annen forsøkte å få gang på

meg med sjokokuler. Skipatroljen ble tilkalt, og de koblet på oksygenmaske mens jeg hadde munnen full av honning og sjokokuler. Heldigvis kom jeg til meg selv da, og fikk revet av masken og rensket halsen, sier Kjell Ove.

Ambulansen ble også tilkalt denne dagen i Sverige. Sammen med Kjell Oves samboer skaffet ambulanspersonellet litt mat fra nærmeste bensinstasjon og kjørte ham til leiligheten etter at blodsukkeret var stabilisert. Likevel, formen var ikke akkurat på topp.

– Etter kroppen har vært gjennom et slikt sjokk, blir jeg kvalm. Det endte med at jeg sprang for å kaste opp. Tilfeldighetene ville det slik at den seansen utspilte seg foran kompisgjengen som nå satt i badstu. Akkurat den hendelsen har vi faktisk spøkt mye med i ettertid, det var nok litt av et syn, smiler Kjell Ove, som har en siste oppfordring:

– Folk i utelivsbransjen kan være mer bevisst på at ikke alle som har en form for sykdom ønsker oppmerksomhet rundt problemet. Bruk noen sekunder på å sjekke hva årsaken til unormal oppførsel kan være, gjerne på en diskret måte. Det gir som regel en bedre løsning for begge parter, sier Kjell Ove.

EN SANN HISTORIE.

FFO \ \ ANDREINNTRYKKET ER RIKTIG

UTMATTET, BORTVIST OG HÅPEFULL

Vi har nok alle opplevd å være trøtte, slitne og tomme for energi. For Therese er trøtthetsfølelsen både sterk og konstant, og et symptom på sykdommen **Multipel sklerose**.

«DØRTERSKELEN
VOKSER LITT FOR
HVER GANG NOE SLIKT
SKJER, MEN SAMTI-
DIG VET JEG JO AT DET
IKKE ER MIN FEIL»

Therese, Multipel sklerose

– Det kalles Fatigue, og er en vedvarende tilstand av utmattelse. Man blir ikke bedre av å hvile. Noen dager har jeg heldigvis litt mer energi enn andre, og de forsøker jeg å bruke til noe positivt, smiler Therese. For eksempel til å se i butikker, handle litt klær og være ute blant folk. Men MS-kortet, et kort som forteller om synlige og usynlige symptomer i tilfelle Therese plutselig trenger bistand, det er alltid med. Som det var den gangen hun ble bortvist fra Sølvberget, kulturhuset i Stavanger.

– Det var lenge siden jeg hadde våget meg ut for å se på klær, men våknet en morgen og følte meg klar for det. I begynnelsen gikk det fint, men så skyllet bølgen innover meg. Jeg ble nok ustødig, for plutselig ble jeg spurt av butikkpersonalet om alt var ok. Litt flau fikk jeg frem et smil og konsentrerte meg om å holde meg stødig, komme meg ut og finne en benk der jeg kunne samle litt krefter, minnes Therese.

Etter noen minutters pustepause bestemmer hun seg for å komme seg hjem, og Therese velger snarveien gjennom Sølvberget i

stedet for å gå rundt. Like innenfor døren må hun sette ned posene, strekke ut hånden for å søke støtte i en betongsoyle og finne balansen på ny. Det tar kun sekunder før en vakt kommer for å vise henne bort. Hun har ikke lov å oppholde seg her i påvirket tilstand, lyder den klare beskjeden.

– Jeg var jo helt edru, og smilte nok litt av å bli misforstått nok en gang. MS-kortet lå i vesken, og det tok jeg frem slik at vekten skulle forstå. Og ja, han tok seg tid til å se på det. Derfor ble jeg veldig overrasket da han med streng stemme sa jeg måtte fjerne meg umiddelbart. Jeg hadde jo ikke noe valg, så jeg snudde og ble geleidet ut av vekten, ut på torget der jeg stavret videre mens jeg hørte vekten rapportere i walkie-talkien om vel utført oppdrag, forteller Therese.

Therese kom seg hjem med handleposene, men også med en skuffelse over behandlingen hun fikk av vekten som viste henne bort i stedet for å tilby hjelp.

– Dørterskelen vokser litt for hver gang noe slikt skjer, men samtidig vet jeg jo at det ikke er min feil. Jeg vil fortelle min historie her, slik at kunnskap kan spres og at det blir stadig færre som opplever liknende. Det er mitt håp, smiler Therese.

ANDREINTRYKKET ER RIKTIG

En åpenbart påvirket person har problemer med tale, gange og/eller motorikk. Vedkommende kan være til sjenanse. En kraftig påvirket person har problemer med å gå, vanskeligheter med å få med seg hva som skjer, problemer med å gjøre seg forstått, dupper av/sovner og kan bli «syk» og kaste opp.

Men hva om denne personen ikke er påvirket av alkohol i det hele tatt? At det er andre grunner for ustødig gange, eller utydelig tale. Tenk deg om to ganger og husk - Førsteintrykket er viktig, andreintrykket er riktig!

SPØR OG LYTT

Det er enkelt å være forutinntatt. Se etter signaler du har sett og opplevd før. Veldig ofte har personer med disse ulike diagnosene informasjon på seg i form av ID- eller informasjonskort. Det handler først og fremst om respekt og rettferdighet.

Rogaland
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

FFO

Les mer om oss på: **ffo.no**

ffo.no/fylkeslag/ffo-rogaland/